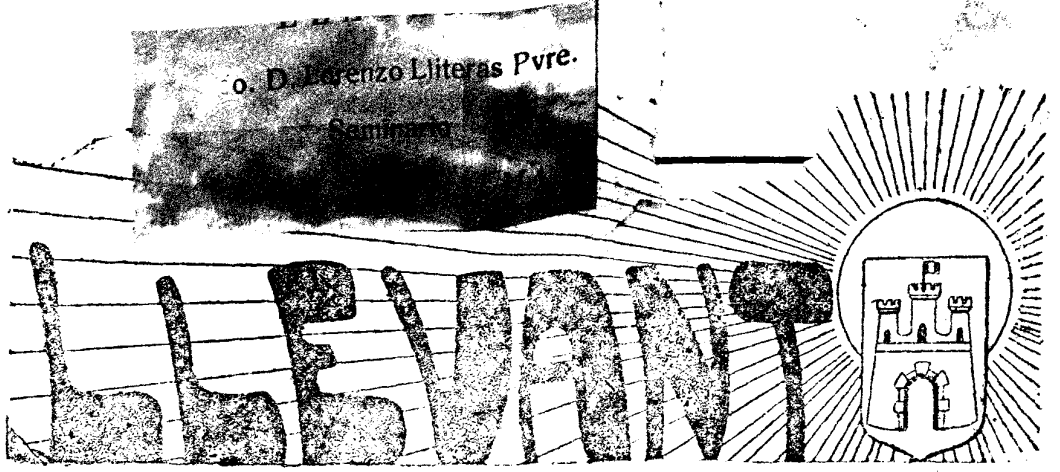

PREUS

Artá Un trimestre	0'75
A fora any	4'00
Al Extranjer id.	6'00

Número solt
0'15.cts.

QUINZENARI CATOLIC MALLORQUI

Artá 30 Septiembre de 1921

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantóns, 3

NOMS DE CARRÈRS

Amb el temps, els carrers d'una població solen canviar de nom, a voltes per una capritxada dels qui dirigeixen la vila, altres perquè en realitat hi ha noms que foren posats arbitràriament, sense reflexió ninguna i ve després el cas de canviarlos-ho per haver-hi un nom il·lustre o un fet important dignes de commemoració

Al nostre parer, els carrers haurien sempre de dur nom de personatge important o recordar un fet històric. Molts de noms dignes de perpetuarse i molts de fets de gran importància son totalment desconeguts de les multituds qui no se preocupen d'estudiar el passat, i no heu serien si a cada moment la làpida del carrer els ho recordàs.

En la gran majoria dels cassos, veim canviar un nom poc estètic per un altra de certa valua, mes en la nostra vila s'ha dat el cas al en revés; noms que deien colca cosa als nostros vezins foren substituïts per altres que res signifiquen.

Per unes notes que mos ha facilitades el Segretari de la nostra vila D. Rafael Sard, informació que mos feu el jutge D. Juan Sancho i altres que noltros ja hem estat a temps de veure sabem que hi ha hagut molta mudadissa en els carrers de Artá, els quals devem recordar perquè els lectors vegin quins devien conservar-se i si valdria encara la pena de perpetuar-los.

Enguany mateix hem vist canviar molt acertadament el nom del carrer *Major*, p'el de *Rafel Blanes-Tolosa*, com fa molt pocs anys vegerem amb gust que se baratava el de *Es Llimac* p'el de *La Caridad* el de *Puput* p'el de *Antoni Blanes Juan* i el de *Plassa del Trespolet* p'el de *Plassa d'Antoni Maura*.

En canvi, no sabem perquè a alguns altres carrers i plasses de la nostra vila que ostentaven noms de personatges o de valor històric els havien de canviar per altres si's permet l'expressió, insípids i fins estúpits.

Per exemple: El de *la Forca* que sempre recordava un monument històric ¿perquè s'havia de canviar en *Puput*? L' actual dels *Quatre Cantóns* se deya d'*En Melis*; el que avui se diu *del Convent* era del *Camp Romà*; el que titulen de *la Puresa* se deia d'*en Serra*; L'actual carrer *Recta* abans se deya d'*En Morey* que se canvià després en de *Betlem*. El que avui se diu Carrer Curt fou primer *Travesa d'en Morey* i després se li posà de *la Virgen*. El de la *Plassa* s'anomanava de la *Carneceria* i la *Plasseta del Marxando* s'anomanava d'en *Massanet* (per lo regu'lar recordant el famós músic artanenc D. Juan, condecorat per Carlos III).

No trobau artanencs estimats, que no tenia el cap be. qui canvià els noms citats i que valdria la pena de continuarlos?

A. F.

LA MILLOR FERRATGE D'HIVERN

El Bersim

Donant a conèixer en el Congrés Agrícola celebrat a Lleida per la Federació Agrícola Catalana Balear, ha estat ensayat per numerosos agricultors i experimentats tècnics que han consolidat la seva alta estima. Centenars de exemples ho posen de manifest.

Ofereix el Bersim el major interès agrícola per les següents raons: Per constituir un abundós i ric proveïdor de ferratje, amb rendiments que superen als del aufaus; dona de 50 a 60 tonalades per hectarea de ferratje verda durant la temporada.

S'acomoda i adapta a les terres més variades. Lo propi que l'aufaus durant l'estiu, dona rendiment de ferratje verttot l'hivern proporcionant lo precisament en la época en que se fa tant difícil conseguir aliments per el bestia.

Se conra com les demés ferratjeres i le seva herba tendra o seca constitueix un succulent i nutritiu aliment per a tota casta de bestiar. que'l menja golutament desde'l bou al coní, integrant-lo essencials principis nutritius. Estimula en alt grau la secreció de la llet.

Per ser una lleguminosa, constitueix un element economic per a adobar les terres en fertilisants nitrogenats, disposantles amb condicions per a proporcionar abundoses cullites enterrantlo al florir. La *cultiua* en les vinyes feta amb Bersim resulta altament beneficiada.

Neteja d'herbes parasitaries i perniciosas a les terres.

Permet prescindir amb el seu us, de l'aplicació d'adobs nitrogenats, perquè acumulen els cultius de Bersim cantitats importantíssimes d'azoe de l'atmosfera en les terres on se conren.

Se sembra desde l'agost fins al mars. Si's fa de setembre a octubre, se poden donar ja diferents dallades al hivern, quant no's té ni aufaus, ni cap altre ferratje. Se precisen de 25 a 30 kilos per hectarea.

Les extenses plantacions de sen'ha fet a Argelia, Nord d'Àfrica, França i altres terres mediterrànies, després d'haber-lo recomenat al sabi agronom doctor Trabut, constitueix una eloquent demostració del valor del Bersim, que proporciona pletòrics augmentos en les produccions agrícoles i ramaderes.

Fou introduït a nostra terra per la notable publicació agrícola de Barcelona *El Cultivador Moderno* aont poden sol·licitar nostres llegidors tota casta d'informacions referents al mateix.

Associant-lo al aufaus, fa que les plantacions d'ab dues lleguminoses no s'interrompin i tenga ferratje verd durant tot l'any.

Nombrosos certificats i documents probatoris dels resultats favorables que ha donat el Bersim, de personalitats agràries de Catalunya, desde'l Director de la Estació olivarrera de Tortosa fins al perit agrícola de Banyoles don Miguel Ordís, no fan mes que confirmar quant queda dit. Enguany se multipliquen les experiències, lo que fa creure que'l Bersim darà d'aquí en endavant un element imprescindible en les pràctiques agronòmiques de nostra terra.

R. de Mas Solanes.

SONETS ESTIVALS.

JULIOL

Som al mes de Juliol
i un baf fort la terra exhala;
la monòtona cigala
entona himnes al sol.

Batent al teb oratjol.
amb un capell ample d'ala
el bon pagés rescabala
del hivern el desconsol.

Prop de la garbera airosa
nimbada de claretat
una terrola cendrosa
pel rostoll asso'ayat
volatetja concirosa
cercant son niu ja espanyat.

CUINA PAGESA

Per la porta oberta
entra el baf extern,
la cuina deserta
anyora l'hivern.

L'espinta reblerta
de l'aram etern.

el recort desperta
del avi patern.

Les gerres ventrudes
al gerré assegudes
suen aigua fresca.
Per la cuina tresca
un gat indolent
miulant suaument.

1911

PASSETJANT

Les tardes d'estiu,
de tendres donzelles
que van en parelles
el passeig n'es riu.

Son cos es jolú,
ses galtes vermelles.
Com en rusc d'abelles,
de per tot sentiu
riures argentins.

Per elles es viure
el cor dels fadrins
fer enamorar
amb s'etern sonriure
amb son dolç mirar.

1911

A. Ferrer.

Obreres de St. Josep

TARDA LITERARIA

La continuïtat es una virtut de les més meritories per esser una de les més difícils de practicar i es de les més fruitoses ja que sols per ella s'obtenen positius resultats.

Es molt corrent axó de comensar una obra amb gran pompa i amb molta efervescència, però també es corrent l'esvaire-se com una bombolla de sabó. Per aixó les obres que tenen la virtut de ja perseverancia com la te'l associació d'Obreres de St. Josep i el Chor de Sta. Elisabet mereixen l'estimació de totes les persones que saben apreciar la virtut.

Aquesta benèfica associació que tant ha fet en el poble per medi de la Caridat, com cada any celebrá el passat diumenge una tarda literari-musical per donar conta del seu moviment i al mateix temps recaudar més llimosnes pels pobres de la vila.

Fou presidida per les autoritats locals, Junta de la Associació, Rts.

Pares de la Comunitat de Franciscans, representació dels Terciàries i altres persones visibles de la població.

La part literaria consistí en un hermós discurs alusiu de la molt distingida Presidenta D.ª Remy Bahamonde que fou un cant a la caridat heròica de les Obreres i una baulada a la porta del cor dels concurrents per mourer-los a fer una volta mes un altre acte de caridat.

Recitaren varies poesies i diàlegs distingides Senyorettes: «La Cieguecita» fou recitada per la Srta. D.ª Antonia Juan Llástima qu'una poesia com aquesta que fou escrita en català per el mes gran poeta nostro Mossen J. Verdaguer se recitá traduïda al castellà.

Lo Pelegrí que digué na Francisca Esteva i *La Caridat* per n'Antonina Esteva. Aquesta joveneta sabé recitar admirablement *La Colcada* d'en Penya devant una rotlada de nines que amb tota ingenuïtat feien les preguntes que té la poesia. Recitaren els diàlegs *Una llissó aprofitada* i *El Cent per ú* originals de D.ª Margalida Estelrich, les Srtes. Antonina Esteva, Coloma i Aina Blanes.

En la part musical hei prengueren part les Srtes. D.ª Antonia Juan i D.ª Catalina Sancho que tocaren al piano dues pessas a 4 mans i les germanes Srtes. Massanet que també n'hi tocaren dues d'en Bhram. Ademés el Chor de Sta. Elisabet cantá beníssim *La Doncella* i *La Cançó*, *El Suspiro del Moro*, *El Peregrino* i el *Coro de Aldeanas*. Aquest Chor va de cada día més ajustadet i s'hi nota també la constancia de la seva Directora i choristes. Creim que si provassen de cantar cansonetes de la terra que son tan hermoses e' poble les sentiria més i se delitarien més en sentirlo; una prova n'es la relligiosidat amb que el públic escoltá *La Doncella* i *La Cançó*, i l'entusiasme amb que la aplaudiren.

De la Memoria que llegí la Segretaria Sta. Margalida Sureda se pogué deduir la prosperidat de la Associació, l'optimisme amb que treballen totes i la caridat que els anima en tots els seus actes.

La capta que se feu en el local dona la quantitat de 260 ptes.

Sia enhorabona per totes les so-
cies i que Deu beneesca i premii els
seus sacrificis.

D'ESPECTACLES

TERRA BAIXA

Quant a un poble s'anuncia una
obra d'aquesta categoria lo menos
qu'un pensa es; destrossa segura.
Pero aquesta vegada hem de dir que
la companyia improvisada Vaquer-
Beneyto ha sabut posarse a l'altura
de les grans Companyies i ha fet sen-
tir intensament al públic que acudi
al teatre de Can Mas el passat diu-
menge dia 25. Els germans Vaquer,
naturals d'aquesta vila, s'en anaren
a Buenos Aires i allà comensant per
aficionats i arribant a formar part
de companyies de renom, fins amb
en Borrás, reberen constants llissons
d'art escenic arribant a esser actors
no gens vulgars.

Venguts a reveure el seu poble
nadiu aont han de passar una tem-
porada, han volgut mostrar a la se-
va vila els seus progressos en l'Art
i improvisant una Companyia amb
altres elements de la població i al-
guns dels millors de Palma han po-
gut presentarse al nosto públic amb
la millor producció d'en Guimerá.

En Miquel Vaquer en el paper de
Manelich estigué a una gran altura.
Creim que han venguts molts d'ac-
tors dramàtics, fins en el Liric de
Palma, que no sabrien encarnar amb
tanta naturalitat el pastor famós.

N'Antoni Vaquer germá del pri-
mer feu també un bon paper de
Sebastian tal volta un mica massa fort,
pero que se veu que té relevantis
qualitats. La nina M. Vaquer filla
del Director feu d'una manera insu-
perable el paper de Nuri deixant
admirar a tot el públic per esser
una nina de set anys.

La *Beneyto* s'esforsa en posar-se
a l'altura dels actors principals i di-
gué bastant be el de Marta.

El Sr. Cortés en Tomás, i Carrió
en Josep i els demás cada un a son
paper posaren de la seva part lo
que sapigueren per sortir lluits.

Llástima que, degut segurament
a mala inteligencia, no haguesen
pogut interpretar aquesta obra en
el Principal i fins creim que qualcú
hauria d'intentar qu'en aquest Tea-
tre, poguessen durant l'hivernada
donar una serie de funcions esculli-
des entre les millors de l'escena
espanyola, perque tot el poble pu-
gui comodament veurer-los.

Si aixó se fa, convé que s'esme-
rin en escullir els drames, perque
el públic rébiga en tots llissons de

moralitat sense que cap dels espec-
tadors haja de tornar vermell de-
vant certes obres que altres com-
panyies posen amb escena.

Felicitam als germans Vaquer i
les desitjam éxit.

PELS SOLDATS DE MELILLA

A moltes viles de Mallorca s'han
organizat festivals a benefici dels
soldats de Melilla. Aquí no s'ha fet
gran cosa però sembla que hi ha
idea de fer. Els dies 17 i 18 durant
les vetlades se feu funció de Cine.
El benefici que s'obtingué foren
unes 90 pessetes que se dedicá al fi
indicat. Sabem que hi ha qui pensa
organisar una festa patriòtica amb
capta pública. Seria d'aplaudir que
la nosra vila contribuís també amb
el seu òbol, no ja a adquirir mate-
rials de guerra i altres iniciatives
que son mes be propies del Estat,
sino mes be a secundar la iniciativa
de la Junta dels Obrers Catòlics de
Palma per ajudar als invàlids, viu-
des i orfes mallorquins que la gue-
rra ocasioni.

Per altra part no seria una bona
obra que l'Ajuntament pagás el ser-
vei telegráfic per interessar-se molt
sovint de l'estat dels soldats nau-
rals d'Artá que son a Melilla?

CRÓNICA

DEL TEMPS.—Estam per entrar al
mes de Octubre i a penes ha canviat
el temps. A la primeria de la quinzena
feu una setmana de xaloc amb moltís-
sima calor. Ara en fa, però ja no tanta,
especialment els horesbaixes i vetlades
se coneix que s'ha refrescat. Per ara
no va d'aigo; va fer dia 26 una brusca,
però de poca durada.

AGRICULTURA.—Segueix la cuïta
i secada de figues per les que s'ha dis-
frutat de molt bon temps. Se cullien ja
també les olives per trencar. A causa
de les humitats que ha fetes a molts de
punts les olives corquen, lo qual au-
mentará la mala anyada que se presen-
tava. S'esperen les primeres savors
per posar-se a sembrar.

ESTAT SANITARI.—Encara que han
disminuït molt els atacats de febres
gástriques i tifoïdes, s'en ajeu colcún
de tant en quant i colcún tant fort que
hi troba la mort. Un d'aquest iou en
Juan Rodríguez, ferrer que després d'
unes semanas de malaltia entregá l'áni-
ma a Deu el dia 27 d'aquest mes.

EMIGRACIÓ.—De cada día aumen-
ta més l'emigració del jovent; aquesta
quinzena han partits cap a França set o
vuit jovenets de quinze a devuit anys,
entre ells en Jordi Morey (Escolá) en
Tomás Iuan (de Sa Drogueria), en Juan
Grau, (fill des Municipal), en Tasá, en
Sua i alguns altres que no recordam.
En aquest pas, va fugint-mos la flor de
la joventut que si per una part es un
mal per ells es un be en general, perque
al manco troben medis d'educació que
per aquí falten.

OBRES EN EL CONVENT.—En el
Convent de Sant Antoni de Padua s'hi
fan millores importants. Per de pronta
s'ha comensat per l'acabament del
campanar que finalisarà amb una cú-
pula. A continuació se seguirá la fetxa-
da pue s'ha de arreglar i segons notícies
pensen seguir la restauració dins el
temple. Es aquesta una obra que ne-
cessita l'ajuda de les persones piado-
ses. Com a complement d'aquesta gran
obra s'hauria d'acabar la restauració
de l'escala, però això toca a la vila i
es de creure que se ferá.

RIFA.—En la rifa que se feu per les
Obreres de St. Josep sortiren premiats
els següents uúmeros:

Amb la aguya de moda el 99.

Amb el Rosari el 2221.

Amb les recades el 418.

Amb la dotzena de mocadors el 2897

FALTA AIGO.—Durant el mes de
Septembre ehi haguda tanra estrenye-
dat d'aigo que apenes en ve an els gri-
fons públics. La gent sa queixa ferm,
sa suposen abusos i se fan comentaris
per tots els gusts. Convendria que les
autoritats s'ocupasen de aquesta ques-
tió que dona lloc a tant males interpre-
tacions.

OFICINA D'EMBARC

Qualsevol que vulgui embar-
carse per l'estranger se diriges-
ca an

ANTONI GILI

(a) Comuna. - PONTARRÓ,
36 - ARTÁ - (Balears Mallorca)
i ell les arretglará la docu-
mentació.

Aquest periódic está subjecte a
censura esglesiástica.

SERVICIO DE CARRUAJES

DE

BARTOLOMÉ FLAQUER

(A) MANGOL

A todas las llegadas del Ferrocarril hay coche que parte directo para Cadepera y Calarratjada y de estos puntos sale otro para todas las salidas de tren.

Hay también coches disponibles para las Cuevas y viajes extraordinarios.

AGENCIA DE TRANSPORTES

Se sirven encargos para Palma y Estaciones intermedias.

PLASETA DEL MARCHANDO.

GRANDES ALMACENES
San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

HOY, COMO NADIE

detalla en precios, esta casa, todas las

GRANDES NOVEDADES

Únicos almacenes que tienen en grandes existencias

TODO LO QUE SE REQUIERE PARA**VESTIR Y CALZAR**

y que venden más barato que nadie

Teléfono 217 | Precio fijo

ESTA CASA NO TIENE SUCURSALES**La Fonda Randa, de Esteva**

Carré de Palma, 48—ARTÀ

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ES MERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA**DISPONIBLE**

Ensaïmades i panets

En lloc se torben millós que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca CastellA sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria**TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI**

Netedat, prontitut i economia

*DES PAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTÀ***!! UEPI !!**A més bon preu que ningú compra carros
carretons en qualsevol estat estiguen mestre**Gabriel Carrió**(a) **FUYA DES QUATRE CANTONS**Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artà

Sempre, Sempre, derrerres novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO**AMB CONSERVES DE TOTA CASTA**

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acre litat

Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagnes

No deixeu de visitar-lo amb la seguretat de que quedareu amb ganes de tornar-hi